

Радченя Юлія, ст. магістратури педагогічного факультету; науковий керівник – к.пед.н., доцент І. М. Сойко (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ВИД ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

***Анотація.** У статті розкрито, що навчальний процес з використанням інтерактивного навчання полягає в тому, що навчання здійснюється у процесі постійної, активної, позитивної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Зазначено, що інтерактивні методи орієнтовані на реалізацію пізнавальних інтересів і потреб особистості, тому особлива увага приділяється організації процесу ефективної комунікації, в якій учасники процесу взаємодії більш мобільні, більш відкриті і активні.*

***Ключові слова:** інтерактивний, інтерактивне навчання, інтерактивні технології.*

***Аннотация.** В статье раскрыто, что учебный процесс с использованием интерактивного обучения состоит в том, что обучение осуществляется в процессе постоянного, активного, позитивного взаимодействия всех участников учебного процесса. Обосновано, что интерактивные методы ориентированы на реализацию познавательных интересов и потребностей личности, поэтому особое внимание уделяется организации процесса эффективной коммуникации, в которой участники процесса взаимодействия более мобильные, более открыты и активны.*

***Ключевые слова:** интерактивный, интерактивное обучение, интерактивные технологии.*

***Annotation.** The article notes that the process of training in conditions of interactive learning lies in the fact that trainings is carried out in the process of constant, active, positive interaction of all participants of the educational process. Interactive methods are designed to realize cognitive interests and needs of the individual, because of emphasis on effective communication process in which the participants interact more mobile, more open and active.*

***Keywords:** interactive, interactive learning, interactive technology.*

На сьогодні в Україні розроблено і затверджено низку документів, де визначено педагогічні засади оновлення освіти в країні та перспективи її розвитку. Відповідно до чинного законодавства України в галузі освіти визначено сутність, особливості розробки, розповсюдження та застосування

інновацій у галузі освіти. Згідно законодавства інноваційна освітня діяльність здійснюється на всеукраїнському, регіональному рівнях та на рівні окремого навчального закладу.

Вчені, які досліджують зазначену проблему, наголошують, що термін «інтерактивний», «інтеракція» використовується досить часто в контексті описання контактів людини і нових інформаційних систем: «інтерактивне голосування» на телебаченні, «інтерактивне спілкування» ведучого з аудиторією на радіо, «інтерактивні комп'ютерні ігри» тощо. Слово «інтерактив», пояснюють О. Пометун та Л. Пироженко, прийшло до нас з англійської від слова «inter» – взаємний і «act» – діяти. Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу.

У роботах педагогів-науковців розкрито, що інтерактивне навчання – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Насамперед зазначимо, що термін «інтерактивна педагогіка» відносно новий: його ввів у 1975 р. німецький дослідник Ганс Фріц. У дослідженнях цього вченого мета інтерактивного процесу – зміна і покращення моделей поведінки його учасників. Аналізуючи власні реакції та реакції партнера, учасник змінює свою модель поведінки і свідомо засвоює її, що дозволяє говорити про інтерактивні методи як процес інтерактивного виховання.

Метою нашої статі є дослідження інтерактивних технологій як виду інноваційної діяльності

Інтерактивність у навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, перебування у режимі бесіди, діалогу, дії. Відповідно, у дослівному розумінні інтерактивним може бути названий метод, в якому той, хто навчається, є учасником, який здійснює щось: говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо, тобто не виступає тільки слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, власне створюючи це.

Під інтерактивністю передусім розуміють принцип побудови і функціонування педагогічного, психологічного, комп'ютерного спілкування в режимі діалогу. Реалізуючи технологічні принципи навчання, інтерактивна педагогічна технологія передбачає й інтерактивність комп'ютерних засобів навчання, й інтерактивність організації педагогічного процесу, коли базовим концептуальним положенням визначено навчання на основі інтерактивного спілкування. У нашому дослідженні ми розглядаємо інтерактивне навчання, маючи на увазі міжособистісне педагогічне спілкування у процесі навчання.

На відміну від активних методів навчання, які будуються на односторонній комунікації (її організує і постійно стимулює учитель), інтерактивні методи принципово змінюють схему комунікації в навчальному процесі (рис. 1.1, 1.2).

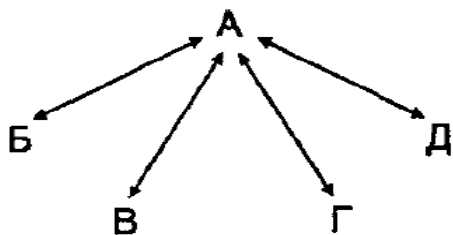

Рис. 1.1 Модель односторонньої комунікації:
А - вчитель; Б, В, Г, Д – учні

Інтерактивні методи орієнтовані на реалізацію пізнавальних інтересів і потреб особистості, тому особлива увага приділяється організації процесу ефективної комунікації, в якій учасники процесу взаємодії більш мобільні, більш відкриті і активні. Основою інтеракції є принцип багатосторонньої комунікації, яка характеризується відсутністю полярності (рис. 1.2) і мінімальною сконцентрованою на точці зору вчителя. Організації процесу багатосторонньої комунікації сприяє використання відповідних методів навчання.

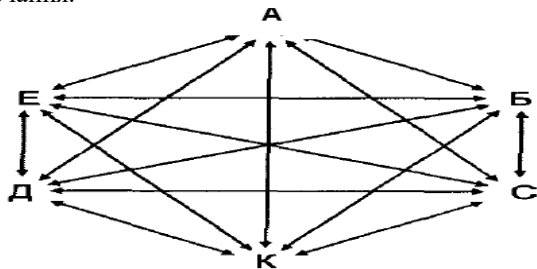

Рис. 1.2. Модель багатосторонньої комунікації:
А - вчитель; Е, Д, Б, С, К – учні

Навчальний процес за умов інтерактивного навчання полягає в тому, що навчання здійснюється у процесі постійної, активної, позитивної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Відбувається колективне, групове, індивідуальне навчання, навчання у співпраці. Той, хто вчить, і той, хто вчиться, є рівноправними суб'єктами навчання.

У результаті організації навчальної діяльності за таких умов в аудиторії створюється атмосфера взаємодії, співробітництва, що дає змогу вчителю стати справжнім лідером колективу. Організація інтерактивного навчання передбачає використання дидактичних і рольових ігор, моделювання життєвих ситуацій, створення проблемних ситуацій.

Не всяке навчання в змозі реалізувати специфічну потребу людини до об'єднання з собі подібними, в досягненні і розвитку такої спільноти – у спілкуванні. Будь-яке спілкування покликано забезпечити:

- діяльність (пізнавальну, виробничу);
- приєднання до цінностей ініціатора спілкування (педагогічне спілкування) і заохочення ініціатора спілкування до цінностей іншої людини.

Педагогічне спілкування – специфічний вид спілкування, який спрямовується педагогом і в певній мірі асиметрично поєднує, наприклад, діловий, ігровий, духовний елементи, формує ціннісну орієнтацію дитини. Виключення людини з педагогічного процесу значно знижує всі перераховані вище ознаки. У процесі педагогічного спілкування учителя з учнями відбувається вплив педагога на учнів, що переростає в особистісні стосунки, направлені на оптимізацію навчального процесу та його демократизацію. На думку О. Комар, педагогічним спілкуванням «стає тоді, коли створює найкращі умови для розвитку мотивації учнів і творчого характеру навчальної діяльності, для правильного формування особистості школярів, забезпечує сприятливий емоційний клімат навчання, а також керування соціально-психологічними процесами в дитячому колективі й дозволяє максимально використати в навчальному процесі особистісні особливості учителя».

В інтерактивному навчанні учитель виступає як організатор, консультант, фасилітатор, який ніколи не «замикає» навчальний процес на собі. Головними у процесі навчання є зв'язки між учнями, їх взаємодія і співпраця. Результати навчання досягаються взаємними зусиллями учасників процесу навчання, учні беруть на себе взаємну відповідальність за результати навчання.

Однією з основних концепцій, що багато в чому пояснює суть процесів взаємодії на інтерактивних заняттях, є теорія навчання за допомогою досвіду, що належить американському досліднику Девіду Колбу. На думку Д. Колба, цикл навчання складається з чотирьох послідовних і взаємозалежних стадій: етапу конкретного досвіду, етапу рефлексивного спостереження, етапу абстрактної концептуалізації й етапу активного експериментування (рис.1.3).

Рис. 1.3 Цикл навчання шляхом досвіду (за Д.Колбом)

На першій стадії циклу учні або використовують будь-який конкретний наявний особистий досвід, або, що буває набагато частіше, здобувають цей досвід за допомогою спеціально організованої взаємодії безпосередньо в ході освітньої діяльності. Іншими словами, відбувається пошук у життєвому досвіді, уявленнях, опорних знаннях, власній практиці, наприклад шляхом моделювання явища чи ситуації, того, з чим варто попрацювати в рамках теми або проблеми. В результаті обміну інформацією створюється змістове поле, в якому потім відбувається активна праця.

На другому етапі – етапі рефлексивного спостереження – створюються умови для критичного осмислення і рефлексії досвіду, обговорення учнями спостережень, пов'язаних з його набуттям.

Основні питання, що обговорюються на цьому етапі: «Що ми робимо? Що відбувається під час цього процесу? Що плануємо і чого реально досягаємо?». Ці питання породжують нові, характер яких вже не рефлексивний, а концептуалізуючий.

Результативність такого обговорення буде максимальною, якщо виконується «правило трикутника»: для кожного учня однаково важливими мають бути три компоненти – тема, група, в якій він працює, і він сам. Порушення цього правила спричинює зсув уваги на якийсь один аспект і негативно впливає на результативність обговорення.

На першій стадії циклу учні або використовують будь-який конкретний наявний особистий досвід, або, що буває набагато частіше, здобувають цей досвід за допомогою спеціально організованої взаємодії безпосередньо в ході освітньої діяльності. Іншими словами, відбувається пошук у життєвому досвіді, уявленнях, опорних знаннях, власній практиці, наприклад шляхом моделювання явища чи ситуації, того, з чим варто попрацювати в рамках теми або проблеми. В результаті обміну

інформацією створюється змістове поле, в якому потім відбувається активна праця.

На другому етапі – етапі рефлексивного спостереження – створюються умови для критичного осмислення і рефлексії досвіду, обговорення учнями спостережень, пов'язаних з його набуттям.

Основні питання, що обговорюються на цьому етапі: «Що ми робимо? Що відбувається під час цього процесу? Що плануємо і чого реально досягаємо?». Ці питання породжують нові, характер яких вже не рефлексивний, а концептуалізуючий.

Результативність такого обговорення буде максимальною, якщо виконується «правило трикутника»: для кожного учня однаково важливими мають бути три компоненти – тема, група, в якій він працює, і він сам. Порушення цього правила спричинює зсув уваги на якийсь один аспект і негативно впливає на результативність обговорення.

На заключному етапі циклу особливого значення має можливість перевірки сформульованих висновків, тобто повернення з області абстрактної теорії в область реальної практики. Це можливе, наприклад, шляхом виконання яких-небудь навчальних завдань на застосування вже нового знання або моделювання нових ситуацій. Найчастіше ця перевірка відбувається в процесі відповідної практики і зрештою призводить до набуття нового конкретного досвіду, що стає початком нового циклу навчання.

Таким чином, суть інтерактивного навчання полягає у тім, що навчальний процес відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це – співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці) де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання та розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і умінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дозволяє педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу.

На наш погляд, в умовах інтерактивного навчання можлива послідовна та ефективна реалізація іншого важливого сучасного підходу до навчання – діяльнісного. Інтерація дозволяє уникнути одноманітності освітнього середовища і монотонності навчального процесу, створює умови для зміни видів роботи. Обов'язкове поєднання різних видів діяльності та їхня координація є необхідною умовою виникнення в учня здатності до реалізації різноманітних видів діяльності, а відповідно і нових пізнавальних потреб. Множинність видів діяльності, а головне – переходи

між різними по типу регламентації і типу відповідальності видами діяльності, створюють умови для розвитку у дітей здатностей формулювати власну мету, співвідносити поставлену мету і умови її досягнення, будувати програму дій відповідно до власних можливостей; розрізняти види відповідальності всередині власної навчальної роботи, що є умовою формування навчальної самостійності учнів.

У цьому значенні інтерактивне навчання як продуктивна технологія постає, образно кажучи, «тренажером», де здійснюється не тільки вибір діяльності, але й створюється особиста система цінностей на основі рефлексії з приводу результатів діяльності, і де відбувається творче перетворення особистості учня на основі самостійно «здобутого» досвіду.

- 1.** Абдуліна О. *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования : для пед. спец. высш. учеб. заведений* / О. Абдуліна. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1990. – 141 с.
- 2.** Алексюк А. *Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія : підручник* / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.
- 3.** Алфімов Д. *Інноваційна освітня система вищої школи: шляхи відродження // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: зб. наук. пр. / Ред. кол. Л. Даниленко та ін. – К.: Логос, 2000. – С. 158–160.*
- 4.** Богданова І. *Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04* / Богданова Інна Михайлівна. – Одеса, 2003. – 438 с.
- 5.** Богданова І. *Інноваційні технології у професійно-педагогічній підготовці вчителя* / І. Богданова // *Наука і освіта.* – 1997. – № 1. – С. 2-6.
- 6.** Дичківська І. *Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб.* / І. Дичківська. — К.: Академвидав, 2004. – 218 с.
- 7.** Дичківська І. *Основи педагогічної інноватики : навч. посіб.* / І. Дичківська. – Рівне: Зелент, 2001. – 222 с.
- 8.** Катеринчук І. *Новітні інформаційні технології оцінювання знань у вищих навчальних закладах. Збірник наукових робіт* / І. Катеринчук. – №7. – Частина II. – Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2010 – С. 56-59.
- 9.** Кекух Л. *Формування стимулів до педагогічної творчості у майбутніх учителів початкових класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04.* / Л. Кекух ; Ін-т педагогіки і психології профес. освіти АПН України. – К, 2001. – 22 с.
- 10.** Комар О. *Застосування інтерактивних технологій на уроках української мови / Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Збірник наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини* / Ред. кол. Н. Побірченко та ін. – К. : *Наук. світ*, 2004. – Вип. № 9. – С. 91–99.